

mov. V teh koordinatah pa so se, kot vemo, že dodobra institucionalizirali kognitivni pristopi, ki so osnova za empirična raziskovanja učljivosti in predstavnega sveta otrok, koncipiranja učnih metod; nenazadnje sintezne ugotovitve s tega področja vzvratno učinkujejo na spreminjevalne posege v šolstvo. Najširše vzeto bi se razumevanje zadnjega reformnega ciklusa verjetno začelo pri konceptu postmodernizma. Če pomislimo na to, kako močno je ta termin prodril v splošno rabo, pravzaprav tudi v vsakdanjo govorico, lahko ugotovimo, da reflektivni prispevki, kakorkoli se lahko zdijo abstraktni, izkažejo svojo »uporabnost« prav s tem, da prodrejo na različne ravni jezika, med drugim tudi na raven strokovnih terminologij. Gotovo je med najpomembnejše konceptualne prispevke v tem pogledu treba šteti Lyotardovo konceptualizacijo. »/Pri Lyotardu/ konstitucija subjekta ni v središču. Osrednja tema njegovih del veliko bolj prikazuje sociokulturno postavljenost sodobnih družb, ki jih je, kot je znano, označil kot ‚postmoderne‘. /.../ Postmoderna se po Lyotardu odlikuje s tem, da v njej zgodovinsko-filozofske legiti-macijske konstrukcije izgubijo svojo verodostojnost.«⁵ O tem, koliko je tovrstna reflektivna raven vedno navzoča »v ozadju« reformnih načrtovanj, seveda ni mogoče trditi nič gotovega, ni pa mogoče zanikati, da take opredelil-tve ponujajo okvir za razumevanje dogajanj. Če se še zadržimo pri Lyotardu, nam njegovo ukvarjanje s statusom vednosti, torej z vprašanji načinov proiz-vodnje znanosti v »postmodernem stanju«, jasno ponuja epistemološko iz-hodišče za konstrukcijo shem reproduciranja znanj skozi vzgojo in izobraže-vanje. Če navežemo na zgoraj navedeno Popkewitzovo opazko, ji Lyotardovo ugotavljanje tega, da se dogaja »eksteriorizacija vednosti v razmerju do ved-očega«, stopa naproti kot konceptualna ilustracija. »Staro načelo, da je pri-dobivanje vednosti neločljivo od formacije (*bildung*) duha in cele osebe, po-staja in bo postajalo vse bolj zastarelo.«⁶ Ta ugotovitev pojasnjuje in nema-ra komentira fragmentarizacijo, npr. v učnih načrtih ter učnih metodah in pravzaprav uvaja dobo, v kateri se razsredišči tudi šolska reforma. Novi refor-mni cikel v komparativnem pogledu med reformnimi procesi v različnih deželah pokaže na množico povezanih in nepovezanih pobud, na pluralizem vzgojno-izobraževalnih praks in ne nazadnje na nove podobe konfliktnosti v institucionalnih razmerjih šolstva. Vse to sproža vse višjo relevantnost šol-stva v političnih programih in tudi izrazito rastočo relevantnost šolstva ali izobraževanja v ekonomskem smislu.⁷ Pri tem ne mislimo samo na »pozitiv-

⁵ Hans-Christoph Koller, *Bildung und die Dezentrierung des Subjekts*, v: B. Fritzsche, J. Hartmann, A. Schmidt, A. Terooren (ur.), *Dekonstruktive Pädagogik*, Opladen 2001, 41.

⁶ Jean-François Lyotard, *Postmoderno stanje*, 13.

⁷ Ta aspekt se z največjo jasnostjo pokaže kajpak na ravni višjega izobraževanja, ki je tako kot šolstvo na nižjih stopnjah izpostavljeno nenehnemu reformiranju. Evropska bolonjska reforma,